

monstretur. At mulierem ita incapacem esse, falsum est; aut intrinsicus repugnaret, reginam in republica summa potestate potiri, siquidem illa actus naturâ suâ prorsus similes, i. e. *judiciales*, exercere debet. — Cur autem ordinaria potestate mulier censuras ferre non possit, ea est ratio, quia potestas ferendarum censurarum iis ex munere suo inhaeret, qui constituti sunt „regere Ecclesiam Dei“, aut qui ad partem hujus regiminis assumpti sunt; at hos pleno sensu solos Episcopos esse, i. e. qui *characterem* pontificalem vel habent, vel ad illum recipiendum destinantur et obligantur, institutionis divinae est; per quandam participationem secundum beneplacitum Ecclesiae sacerdotes secundi ordinis, quando parti dominici gregis pascendae ut quasi-Episcopi praeficiuntur. Porro a sacerdotali characterē mulieres excludi, ut notum et certissimum sumimus; ergo etiam a potestate vi proprii muneris ferendi censuras excluduntur mulieres. Cum hac distinctione mulieri adscribit potestatem, de qua loquimur, Lugo *Responsa moral.* l. 6 dub. 6 n. 9, ubi quaerit, utrum S. Pontifex homini non baptizato spiritualem potestatem delegare possit¹, Schmalzgrueber l. 5 tit. 39 § 1 n. 15 cum Suarez, Laymann, Pirhing etc.

⁸⁷³ Ad IV. Notum est, leges Pontificias posterioris temporis, et maxime Tridentinam synodum in multis rebus exemptos regulares Episcopis subjecisse ut delegatis Sedis Apostolicae. Quos casus videre est apud Ferraris ad vocem *Regulares*, Chokier *de jurisd. Ordinar.* in *exemptos* part. 2 q. 45; praecipuos enumerat S. Alph. *de priv.* n. 76 et Bened. XIV. *de syn. dioec.* l. 9 cap. 15 n. 4 sqq., scilicet in variis rebus, quae Missae celebrationem, sacramentorum administrationem, praedicationem verbi divini, delicta extra claustra commissa respiciunt.

Quare jam puniri possunt, si in illis causis delinquant, etiam per censuras, nisi habeant *speciale* privilegium, quo *censuris* non possint puniri, illudque privilegium manserit intactum. At plene intactum non mansit. Nam isti speciali eorum privilegio, qui ne ab Episcopis quidem ut Sedis Apostolicae delegatis puniri possunt censuris, derogatum est in sequentibus:

1) in administratione sacramentorum erga saeculares; 2) in delictis, si quae committuntur circa personas intra septa degentes, aut 3) circa clausuram monialium, aut 4) in administratione bonorum monialium; 5) in praedicatione in alienis ecclesiis sine licentia Episcopi, aut 6) in suis ecclesiis sine benedictione Episcopi saltem petita aut Episcopo contradicente².

¹ Ita faciliore modo explicantur facta, quibus S. Pontifex aliquando Abbatissis facultatem fecit, sub censura subditis suis praecipendi: si vere hanc potestatem fecit. Nam nimis violentum videtur dici, ipsum S. Pontificem quoslibet jam excommunicasse hypothetice, videlicet sub conditione praeepti, quod Abbatissa imposeret et urgeret. Alii tamen putant cum De Angelis, facta, quae referuntur, sic explicanda esse, ut presbyter Abbatissae vicarius censuram infligeret iis, qui contra obedientiam Abbatissae debitam delinquerent. *Decretal.* l. 1 t. 33 c. 12.

² V. Const. Greg. XV. „*Inscrutabili Dei prov.*“ Nonis Febr. 1622 et declarat. S. C. C. in causa Angelopolitana 16. Apr. 1648 confirm. a S. Pont. 14. Maji ejusd. anni. Videlicet extra omnem dubitationem est derogatio illius specialis privilegii facta in hisce postremis causis, quae in textu referuntur sub n. 5) 6) et infra 7) ex ipsa Bulla Greg. XV. et decreto Urbani VIII. De aliis causis in Constitut. Greg. XV. „*Instructabil.*“ citatis controversia excitatur, utrum speciali privilegio non

NB. Concedunt tamen communiter, pro aliquibus vicibus ipsum parochum licentiam in sua ecclesia praedicandi dare posse. V. S. Alph. *de priv.* n. 125. Craisson *Manuale* n. 595 dicit „pro duabus aut tribus vicibus, aut si Ordinarius absens esset et religiosus aliquis transeunter adesset: in quibus casibus parochus illis concedere posset licentiam praedicandi ex concessione Gregorii XIII.“, atque etiam praeeptum petendi benedictionem consuetudine aut circumstantiis temperatum est.

Accedit 7) *septima* causa, si agitur de removendis imaginibus Domini Nostri et Sanctorum inconsueto vel scandaloso modo pictis ex decr. U. et O. S. Congr. R. jussu Urbani VIII. editum et publicatum 26. Julii 1646 (v. Gardell. n. 1403), ubi vides additam clausulam privilegiis etiam maxime specialibus plenissime derogantem.

Tandem nota, Episcopum in omnibus casibus, in quibus censura Papalis latae sententiae incurritur, posse regulares quomodolibet exemptos, si forte ejusmodi censuram incurrerint, tamquam Sedis Apostolicae delegatum publice denuntiare, quando delictum est ita *notorium*, ut judiciali inquisitione non indigeat: v. Mazzotta *de cens. et irreg.* disp. 1 q. 1 c. 4 § 4 n. 4.

§ 4.

De cessatione censurarum earumque absolute.

I. Quamquam ad contumaciam frangendam censura infligitur, non⁸⁷⁴ tamen per se solâ delinquentis poenitentia cessat, sed communiter indiget *absolute.*

II. Per se absolvere potest tantum Superior, qui censuram infligit ejusque delegatus, aut ejus Superior vel successor.

III. Regula modo sub II. enuntiata omnino servatur in iis censuris, quae speciali mandato vel sententia contra aliquem latae sunt, ita ut ille solus, qui tulit, aut ipsius Superior, aut qui specialiter ab ipso sit delegatus, eas absolvere possit.

IV. Censurarum autem *latae sententiae*, quae universali lege S. Pontificis statutae sunt, pro majore minore facultate absolvendi distinctionem jam supra habes n. 863, videlicet:

1. Censurae nemini reservatae, a quibus *quilibet confessarius* in foro interno absolvere potest; in foro externo, si causa ad illud deducitur, solus Ordinarius est, qui absolvat.

2. Censurae Ordinario reservatae, a quibus confessarii tum tantum absolvere possunt, si hanc potestatem ab Ordinario communicatam habent.

3. Censurae Romano Pontifici ordinario modo reservatae, ad quas absolvendas, *si occultae sunt*, pro foro interno ex cap. „*Liceat*“ Trid. sess. 24 c. 6 *de ref.* et Const. Pii IX. (v. supra) Ordinariis facultas vi muneris conceditur.

subjacendi correctioni Episcoporum *per censuras* derogatum sit necne, videlicet in causis supra notatis n. 1)–4): quum videatur soli § „*Ac demum*“, qua S. Pontifex causas n. 5) et 6) recenset, adjecta clausula „per censuras“. Verum id contextui congruere non videtur; siquidem illa clausula „Ita ut . . .“ referri debet non ad solam istam §, sed ad omnes praecedentes §§ „in suprascriptis casibus *in praemissis omnibus et singulis*“: ut — quod opinor — legenti ipsam Constitutionem persuasum fiet.

4. Censurae R. Pontifici *specialiter* reservatae, quarum absolvendarum facultas in c. „*Liceat*“ non includitur, neque continentur unquam in generali facultate, per privilegium concessa, absolventi a casibus (omnibus) Sedi Apostolicae reservatis, nisi expresse mentio harum censurarum facta est.

5. Imo ab ipsis illis casibus speciali modo Romano Pontifici reservatis unum alterumve casum excipere debemus, qui etiam strictiore modo Pontifici reservatus censetur. Excipiebatur antea *haeresis et apostasia*. Itemque etiamnunc post Bullam „*Apostolicae Sedis*“ facultas absolventi ab haeresi et apostasia consuevit separatim et speciatim dari praeter facultatem generalem absolventi a censuris etiam speciali modo R. Pontifici reservatis (v. Rohling *Facult. Episcopis Americae dari solitae. Form. I. n. 15 et 16*). — Sed *specialissimo modo* excipitur: „*attentata absolutio complicitis*“ (et sine censura R. Pontifici *specialiter* reservata „*falsa accusatio sollicitationis*“). Quae delicta vel censurae nunc in amplissimis etiam facultatibus pro jubileo datis semper excipi solent, atque ipsa Congregatio Sacri Officii 27. Junii 1866 decrevit, nunquam censi harum absolvendarum facultatem contentam in facultatibus, quae Episcopis *generali modo* dari consuevissent. — Attamen ad certum numerum casuum aliquando S. Sedes etiam hanc facultatem pro dissitis regionibus concessit, conditionibus autem multum aggravantibus adjectis.

875 V. In articulo sive periculo mortis quilibet sacerdos, etsi nullum privilegium habeat, a quibusvis peccatis et censuris quantumlibet reservatis absolvere potest, attamen firma manente etiamtum obligatione poenitentis, ut stet mandatis Ecclesiae, si convaluerit; alioquin in eandem censuram aliquando iterum incidet.

VI. Quamquam in Constitutionibus SS. Pontificum, quibus censuras statuunt sibi reservant, solus articulus mortis excipitur, in quo alius possit absolvere, idque aliquando sub gravissima poena contra eos, qui alias absolvere audeant: tamen hucusque communis erat sententia scriptorum eaque ex communi regula Corporis juris cap. „*Ea noscitur*“ et „*Nuper*“ *Decretal. l. 5 tit. 39 cap. 13 et 29 et cap. „Eos qui*“ l. 5 tit. 11 cap. 22 in 6. desumpta, legitime impeditos, quominus personaliter Rom. Pontificem adeant, posse absolvi ab Episcopo, sive casus occultus sit sive publicus, sive ordinario, sive speciali modo S. Pontifici reservatus; imo qui etiam impediti essent, quominus Episcopum adirent, ab aliis confessariis posse absolvi: nisi forte, quando ad forum externum causa deducta ibique componenda esset, neque resurgeret, per literas cum Episcopo communicatio esset facienda. Nunc vero, ut n. 410 retuli, S. Officium ita decrevit, ut in casu verae et gravis necessitatis liceret quidem cuilibet confessario a casu etiam speciali modo R. Pontifici reservato absolvere, at sub onere, ut infra mensem etiam per literas et saltem per medium confessarium Romam recurreretur, nisi absolutus vellet reincidere in easdem censuras.

876 **Uberior explicatio.** Nota ad I. Communiter censuram sola absolute auferré, dixi. Sunt tamen suspensiones quaedam, et interdicta, quae inter censuras referuntur, ad certum tempus statuta. Quae, sive veri nominis censuras eas dixeris, sive non, elapso illo tempore, absolute non

indigent, sed eo ipso cessant; antea ut auferantur, absolute opus est. — Potest etiam ferri censura *sub conditione resolutive*. Quod si fit, conditione perfecta, cessat eo ipso censura.

Ad II. 1. Ipsum Superiorem posse etiam eum absolvere, qui invitus vel indignus sit, nullum est dubium. Delegati potestas communiter non ita arbitrario usui patet. Attamen fieri potest, ut poenitens satis dispositus non judicetur, ut recipiat sacramentalem absolute, neque vero propterea necessario a censurae absolute excludi debeat. Sufficit, ut contumaciam in illo delicto, quod censurá punitur, deposuerit. Absolutio tamen metu gravi et injusto extorta invalida est. S. Alph. n. 119.

2. Modus absolventi in foro externo servandus in Rituali Romano notatur; in foro interno sufficit formula, quae secundum Ritualis praescriptum omni absolute sacramentali praemittitur. Imo ad *valorem* sufficit, quocumque modo voluntatem absolventi efficacem manifestare. Quapropter absolvi potest absens per literas vel nuntium: ita Reginald *prax. fori poenit.* lib. 9 n. 39, S. Alph. l. c. n. 119 et alii communiter, nisi forte absolventi facultas foro *sacramentali* adnexa est, ut in jubileo.

3. Alias autem ne putes, id tantum hoc manifesto modo, v. g. per literas, fieri posse. Nam Suarez *de poenit.* d. 32 sect. 6, Lugo *de poenit.* d. 22 n. 51 — idque approbare videtur S. Alph. l. 6 n. 618 — aperte docent, posse absolvi absentem et ignarum, ita ut verba absolute quidem proferantur, a nemine autem percipiantur. Loquens enim de erroris in confessionibus audiendis commissi reparatione, Suarez haec habet: „*Quidam dicunt, interdum posse confessorem supplere defectum per se ipsum nihil dicendo poenitenti . . . petendo jurisdictionem a Superiore (et dein) repetendo absolute, dirigendo illam in poenitentem, ubicumque fuerit . . . Haec quidem sententia (NB. reprobanda est haec sententia omnino quoad sacramentalem absolute, ut constat ex thesi a Clem. VIII. damnata) mihi valde probaretur, si auctores hic de excommunicatione loquerentur; nam de illa verum est, posse absolute fieri in absentem et ignorantem etc. Confessor ergo potest optime illo remedio uti, imo et debet*“ (sc. debet, si aliquis, qui se putat absolutum, absolutus non est et aliter censurá obstrictus manet). — Lugo de eadem re loquens ait: „*Prima sententia dicit: confessarius debet absolvere vel praesentem vel etiam absentem. . . . Hanc sententiam quod attinet ad absolute ab excommunicatione approbant Suarez, Vasquez aliique recentiores communiter*“. Idem tenet Filliucci *de sacram. tr. 7 n. 370*. — Magis etiam certo dixerim valere absolute a *censuris*, quae detur *per telephonium*; nam talem absolute a *peccatis* habeo plane improbabilem, ne dicam certo nullam: quod sane consonat cum responso S. Poenitentiariae, quae proposito dubio „*utrum in casu extremae necessitatis dari possit absolutio per telephonium*“, d. 1. Julii 1884 rescripsit „*Nihil est respondendum*“. (Ex *lib. trimestr. August. seu Linzer Quartalschrift* anni 1886 p. 730.)

Ad III. Si quis peregrinus per sententiam *particularem* ab Episcopo non-suo excommunicatus est, non potest a suo Episcopo absolvi. Si vero censurae latae sunt mandato vel sententia *generali*, ab illis absolvi potest per eum, qui in ipsum jurisdictionem (episcopalem) habet: S. Alph. n. 73.

Ad IV. 1. A censuris Ordinario reservatis absolventi facultatem etiam 877 a S. Pontifice accipi *posse*, non est, quod notem. Num autem et quo sensu

haec facultas a Summo Pontifice data sit, vide infra *de censuris in specie* cap. III n. 968.

2. Notandum est, cap. illud „*Liceat*“, quo Episcopis datur facultas absolvendi subditos suos a casibus Papalibus occultis, a compluribus scriptoribus intellectum esse ea interpretatione, ut regularis exemptus, qui forte ejusmodi censuram incurrisset, a suo praelato posset absolvi. Revera, quamquam privilegia omnia regularibus *indefinite* concessa Constitutione „*Apostolicae Sedis*“ sublata sunt: illa tamen facultas erga suos praelatis regularium censebatur mansisse, si minus ex cap. „*Liceat*“, saltem ex communi regula juris, qua absolutio, quae a mediato Superiore per se dari deberet, devolveretur ad immediatum Superiorem, quando is, qui absolvendus est, mediatum Superiorem adire nequibat, nisi in *peculiari casu* recursus per literas exigeretur. Si enim casus Papalis devolvitur ad Episcopum delinquentis, regularis exemptus, qui non habet Episcopum Superiorem, loco Episcopi suum praelatum adire debet. Imo Ferraris v. „*Absolutio*“ art. 1 n. 37 et „*Prael. Regul.*“ n. 20 refert, S. Congregationem Epp. et Reg. facto verbo cum SS. Clem. VIII. absolute decrevisse, omnes Bullas et decreta derogatoria privilegiorum regularium, quantum ad facultatem absolvendi a casibus Papae reservatis, esse intelligenda solum in ordine ad saeculares, non autem in ordine ad suos subditos regulares. Verum de hujus decreti authenticitate non videtur constare; S. Poenitentia 5. Dec. 1873 hanc doctrinam non admisit. Atque nunc post decr. S. O. omnia compone ad normam n. 410 et 875 datam.

878 Ad V. 1. Si quis propter articulum mortis aut aliud legitimum impedimentum ab eo, qui facultatem per se non habet, absolvitur, ex cap. „*Ea noscitur*“ cap. 12 tit. 39 l. 5 Decret. debet jurata promissio a reo exigi, se cessante impedimento sese sistere velle legitimo Superiore (vel nunc se infra mensem velle causam cum S. Sede vel S. Poenitentia componere), ejus mandata suscepturum. Haec autem jurata promissio in foro quidem externo adhibenda est, eaque 1) de satisfaciendo parti laesae, si quis laesus erat neque realis satisfactio vel cautio dari potuit, 2) de crimine non amplius committendo, 3) de adeundo Superiore ejusque mandato vel poenitentia recipienda. At in foro interno utiliter quidem in causis seu delictis atrocioribus adhiberi potest simile juramentum, sed illud adhiberi *debere*, non jam constat: v. S. Alph. n. 129, Tamb. *de poenit.* cap. 12 § 4 n. 7 cum aliis multis; quare sufficit, si a confessario injungitur *seria promissio*.

879 2. Illa obligatio postea comparendi et standi mandatis Ecclesiae expresse inculcatur quoad excommunicationes *speciali modo* Romano Pontifici reservatas; quoad illas igitur, sicut etiam quoad omnes censuras *publicas*, nemo est, qui dubitet, hanc obligationem etiam nunc firmam subsistere. Sed quoad *alias* censuras ordinario modo reservatas neque publicas, sunt, qui dicant, confessarium quemlibet posse nullo onere imposito absolvere eos, qui in *periculo mortis* sint. Quod ex veterum theologorum doctrina mihi nullatenus probatur; ex doctrina recentiorum scriptorum censeo, id nunc probabile evasisse¹.

¹ Videlicet in cap. „*Eos qui*“ generalis regula de omni censura reservata ea statuebatur, ut nisi cessante impedimento reus compareret, in eandem poenam, a qua

Ad VI. 1. Legitime impeditos plerumque non teneri literis petere⁸⁸⁰ absolutionem a S. Pontifice, nisi feratur reservata excommunicatio speciatim in eos, quos ex sua conditione semper impeditos esse notum sit, hucusque habebatur ex ipso jure canonico, quod imponit, ut personaliter se sistant

absolutus esset, eo ipso reincidenter. Neque hoc a fautoribus laxioris opinionis negabatur. Sed hoc jus antiquum *correctum* esse putabant a Tridentino vel a Rituali Romano; at probabilis ea interpretatio non videtur esse. Tridentinum enim tantum dicit, in Ecclesia Dei semper ita custoditum esse, ut omnis reservatio cessaret, atque ideo quemlibet sacerdotem a quibuslibet censuris et peccatis absolvere posse. Verum cessare reservationem, et quemlibet absolvere posse, duplici modo fieri potest, aut absoluta et illimitata facultate, aut facultate diminuta, videlicet cum onere, ut reus postea, si convalescit, Superiore se sistat. Quoniam igitur sensu Tridentina synodus verba illa intellexit? Sine dubio illo sensu, quo, ut addidit ipsa synodus, semper in Ecclesia Dei custoditum est. At luce clarius est, non esse semper in Ecclesia custoditum, ut quilibet confessarius *absoluta* potestate absolvendi in periculo mortis uteretur: alioqui quid sibi vult canon ille „*Eos qui*“? — Neque felicior est Ritualis Romani interpretatio. Verba, quae allegantur, haec sunt: „Si vero quis confiteatur in periculo mortis constitutus, absolvendus est ab omnibus peccatis et censuris, quantumvis reservatis (cessat enim tunc omnis reservatio): sed prius, si potest, cui debet, satisfaciatur: ac si periculum evaserit, et *aliqua ratione Superiore, a quo alias esset absolvendus, se sistere teneatur*: quum primum poterit, coram eo se sistat etc.“ Ergo — inferunt — non in omnibus peccatis et censuris reservatis debet poenitens postea se sistere, sed tantum aliquando fieri potest, ut se sistere debeat, aliquando vero non tenetur. Respondeo, legitimam conclusionem hanc esse: quando poenitens in periculo mortis constitutus habet delicta, quae alias a Superiore tantum absolvi possunt, *non semper* tenetur, elapso periculo, Superiore se sistere; aliquando tenetur, aliquando non item. Quando vero teneatur et quando non teneatur, *aliunde* sciendum est. Nimirum si habet peccata sine censura reservata, non tenetur *per se* postea se sistere, potest teneri *per accidens*; quando vero habet peccata cum censura reservata, spectato jure eoque vigente, *semper* postea se sistere debet: quapropter Rituale dicit: „si *aliqua ratione* se sistere debet“, sc. sive propter censuram reservatam *per se* et semper, sive propter peccatum sine censura reservatum *per accidens* ob rationes ex natura et sequelis ipsius delicti desumendas.

Quod vero aliqui ex *auctoritate* theologorum benigniorem opinionem defendere conabantur: ea sola veram probabilitatem illi conciliare non potest. Nam si rationes, quas scriptores illi afferunt, sunt improbabilis, eorum conclusio probabilis esse nequit. Deinde complures perperam prorsus allegantur, quorum alii plane contrarium docent, alii non obligationem promittendi recursus ad ipsum Superiorem negant, sed solum obligationem id promittendi *cum juramento*. Exemplum habes 1) in Fillineci, qui citatur a Gury II. n. 576; verum apud ipsum tract. 7 append. „*instructio brevis*“ art. 5 haec legis: „in articulo mortis quemlibet sacerdotem posse absolvere a quibusvis reservatis . . . et si quidem non habeant censuram annexam, non remanet obligatio in absoluto comparendi coram Superiore legitimo; si vero habeant adjunctam censuram, remanet onus ad comparendum coram Superiore“. In tract. XI. (*de censuris*) n. 288 sqq. non amplius discutit hanc causam, sed remittit lectorem ad ea, quae loco priore dixerat. 2) Gobat tr. VII. n. 145 negat, mandatum comparendi ita intelligi, ac si nova absolutione opus sit, sed post Trid., quod potestatem absolvendi tribuerit, illam comparisonem esse tamen *praeceptum*, ut audiatur, quid velit S. Pontifex etc. Injungere: quoad *juramentum* vero comparendi id restringit ex Tamb. ad solos percussores clericorum; de quo cf. ipsum Tambur. *de meth. conf.* l. 2 c. 6 n. 3.

Verum nunc ex ipsa Constitutione Pii IX. „*Apostolicae Sedis*“ rationem petunt. Quod enim in una eademque Constitutione hoc onus postea se Superiore sistendi in censuris Romano Pontifici specialiter reservatis expresse efferatur vel renovetur,

Superiori: S. Alph. n. 89. Quae vero nunc mutatio hac in re facta vel praeparata sit, n. 875 indicatum habes. Imo aliter etiam ex sese jam saepe expedit, ut aut reus aut confessarius literis petat facultatem absolvendi, ne forte onus postea comparendi poenitentis humeris impositum maneat. Ii enim soli simpliciter liberi ab onere isto, postquam absolutionem sine facultate acceperunt, semper censebantur, qui perpetuo impediti essent, tum quominus S. Pontificem, tum quominus Episcopum adirent: quod sane casus rarus est¹.

2. Quinam et quo sensu legitime impediti dicantur a S. Alphonso, disce ex iis, quae dicta sunt *de poenit.* sect. III. cap. 1 art. 4 § 2.

3. In quaestione a nonnullis agitata, num ille, qui Romanum Pontificem adire non valeret, *pro arbitrio suo* tam bene a quolibet confessario, quam a suo Episcopo absolvi posset, hoc negandum esse arbitratus sum. Verum nunc post decretum S. O., quod habes n. 410, haec vix ullius momenti sunt. In casibus autem *occultis ordinarie S. Pontifici reservatis* omnino adeundus est Episcopus.

Caput II.

De prima censurarum specie, seu de excommunicatione.

§ 1.

Generalis notio.

⁸⁸¹ I. Excommunicatio est gravissima omnium censurarum, estque vi nominis et re ipsa exclusio a communicatione fidelium, seu exclusio ab illis bonis, quorum fideles qua fideles, i. e. qua membra Ecclesiae, participes sunt.

Ab illis igitur bonis, quorum valida participatio ecclesiasticae potestati subdita est, ita excluduntur excommunicati, ut ne valide quidem eorum participes fieri possint, ab aliis spiritualibus bonis ita excluduntur, ut eorum participatio saltem non liceat.

II. Attamen plenum suum effectum illa excommunicatio non habet, nisi in *vitandis*, seu in iis, qui neque ipsi cum fidelibus communicare possunt, neque a fidelibus recipi possunt, seu quibuscum fideles communicare nequeunt. Distinguuntur enim post Constit. Martini V. „*Ad evitanda scandala*“² excommunicati *tolerati* et *vitandi*. Cum toleratis igitur reliqui fideles libere agere possunt etiam in sacris actionibus; et quamquam haec pristinae severitatis relaxatio solummodo in favo-

in aliis silentio praetereatur, signum esse, legislatorem velle in solis causis prioribus illam legem sustinere. Quae est ratio non spernenda. Et haec opinio, quoniam a compluribus scriptoribus etiam tenetur, ut a D'Annibale, Pennachi, Varceno, Marc, Heiner etc., practice probabilis evasit.

¹ Quamquam dicitur obligatio personaliter se sistendi R. Pontifici, id tamen non sic intelligitur, quasi R. Pontifex ipse omnium confessiones excipiat atque poenam statuatur, sed id facit per specialem suum delegatum, Poenitentiarium pro foro interno in Urbe munere fungentem, aut per Inquisitorem pro certis causis publicis: quem proin loco Pontificis reus adire deberet. Simile quid intellige de Poenitentiaro ecclesiae cathedralis. Per literas autem, ut jam dictum est, recurritur ad S. Poenitentiarium.

² Vide Hardouin *Concil.* t. VIII. col. 892.

rem et gratiam fidelium facta est, indirecte tamen ipsorum excommunicatorum poena multo levior evasit.

III. *Vitandi* hi soli sunt: 1) nominatim excommunicati et denunciati; 2) notorii clericorum percussores, etsi excommunicationis publica et juridica declaratio ipsius percussoris facta non est.

IV. Communicatio cum vitandis sine causa excusante per se qui-⁸⁸²dem peccatum est, plerumque tamen veniale peccatum tantum (quae-
nam communicatio grave peccatum sit, v. infra); eaque antea punie-
batur *excommunicatione minore*; nunc vero Constitutione „*Apostolicae Sedis*“ sublata est excommunicatio minor ipso facto incurrenda; imo prohibitio cum vitando communicandi in civilibus ordinarie loquendo non videtur amplius tam stricte urgere; quum communis socialis vitae conditio hodie videatur causa excusans esse, quam in singularibus casibus probari non oportet.

V. Excommunicatio minor id infert, ut, qui ea teneatur, ante absolutionem 1) non possit licite sacramenta recipere, 2) neque licite eligi ad beneficia et dignitates ecclesiasticas. Utrumque sub gravi prohibetur: S. Alph. 147—150.

Absolutio vero hujus censurae dari poterat a quolibet approbato confessario.

Plenior declaratio. Nota ad II. 1. Quamquam ceteri fideles cum ex-⁸⁸³communicato tolerato agere et conversari possunt: *licet* iis tamen, si excommunicatio notoria est, illum vitare, eumque a Missa, officiis divinis etc. excludere vel *expellere*, idque etsi clericus sit: v. S. Alph. l. 7 n. 137, Thesaurus p. 2. ad vocem „*censura*“ c. 10.

2. Probabilius *censura* non obstat (S. Alph. n. 139), quominus fideles cum tolerato etiam in divinis communicent sine aliqua speciali causa vel necessitate. Haec autem communicatio *in divinis*, ut per se patet, intelligitur de ritu catholico, non de ritu acatholico, quantumvis acatholicus inter toleratos numeretur. At quamquam *censura* non obstat, obstare tamen potest in quibusdam actionibus ratio scandali vel cooperationis ad peccatum: de quo cf. n. 889 in fine.

Ad III. 1. Ut aliquis tamquam *notorius clerici percussor* vitandus sit,⁸⁸⁴ crimen debet ita notorium esse, ut „factum non possit aliqua tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari“: ita Const. „*Ad evitanda*“. — Igitur 1) *de facto* debet publice constare; 2) insuper quaedam juris notorietas requiritur, ut reus vel de crimine convictus sit in judicio, vel ipse in judicio confessus sit (S. Alph. n. 144), vel ipse palam de scelere commisso gloriatum sit cum contemptu ecclesiasticae poenae; at non requiritur, ut iudex excommunicationem declaret. — „Percussores autem clericorum“ num non tantum ipse executor, sed etiam mandantes, consulentes etc. sint secundum can. „*Si quis suadente diabolo*“, vide infra n. 945.

2. Ut aliquis tamquam *nominatim excommunicatus* debeat vitari, requiruntur haec: 1) debet denuntiatio fieri publice vel in publico loco (post citationem vel monitionem, quatenus necessaria est); 2) debet a legitimo iudice non tantum declarari, crimen illud et illud esse commissum, sed excommunicationem esse contractam; 3) reus in generali aliqua expressione tantum comprehendi non potest, sed debet proprio suo nomine, aut iis